

3,10–3,20 m mélységben elértük az aljukat. A kutaktól K-re és D-re néhány házat és egyéb, kisebb avar településjelenségeket tártunk fel, amelyek átfednek a szarmata temető területére. A lelőhely egyetlen kemencés háza ezen a területen található.

A feltárási terület közepén (Alesi-puszta II.) egy sávban avar kori épületek sorakoztak egymás mellett, a kutakkal párhuzamosan. Viszonylag mélyek, alakjuk négyzetes, kisebb-nagyobb szabálytalanságokkal, és szinte minden esetben beleásott tárolóvermekkel vagy egyéb funkciójú, sekélyebb lemélyülésekkel. Mindössze 1-2 cölöplyuk található bennük, egy kivételével aszimmetrikus elrendezésben. E házak körül is található néhány kisebb kút, de szerkezetük különbözik a Zagyva partjához közel eső, nagyméretű objektumokétól.

A feltárási terület K-i szélén kisebb jelenségek mellett egy további, számos cölöppel ellátott épületet, valamint egy nagyméretű, tagolt, két kútaknás kutat tártunk fel.

A teljes nyomvonalat fedő 4 avar lelőhelyrész avar kori leletanyaga azonos jellegű. Igen szegényes, kézzel formált és többnyire díszítetlen kerámia, sütőharang-töredékekkel; valamint viszonylag nagy mennyiségű állatsont. A képet őrlökövek töredékei, orsókarikák, agyagnehezék egészítik ki. A házak környezetében szinte minden objektumból vassalakat is elcsomagolhattunk, ami valószínűleg műhely(ek?) közelségét jelzi. A megújított szerkezetű házak (2 db) és egyéb szuperpozíciók alapján az avar településen több horizont különíthető el, amelyek rövid időn belül követték egymást. Mindezek alapján a területet egy egykorszakos, szórt szerkezetű avar településként kezelhetjük.

A többkorszakos lelőhely őskori része a nyomvonalától D-re húzódhat.

A humuszolt terület 28 639 m² nagyságú volt, régészetiileg pozitív 14 722 m².

A feltárást a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ I. sz. Regionális Irodája végezte. Munkatársak: Szilágyi Krisztián Antal, Kocsis-Buruzs Gábor, Hullám Dénes és Szalai Emese régészek; Békési Ádám, Berta Norbert, Horváth Ádám Máté, Keszthelyi Orsolya, Koltai Anna, Nagy Fanni, Tóth Réka régészhallgatók; Benke András, Domján Anita, Hajdu László, Hajdu Károly, Nagy Márton, Rechner Balázs és Papi József régésztechnikusok.

MASEK ZSÓFIA

330. Szolnok, Besenyszögi út (M4-25. lh.) (KÖH 85883)

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) U, B, Szk, I

A lelőhely Szolnok ÉK-i határában, a településtől mintegy 5 km-re, a Milléri-holtág partján, a Zagyva-folyótól K-i irányban, hozzávetőlegesen 3 km-re található. Az M4 autópálya Abony–Fegyvernek szakaszának építéséhez kapcsolódó örökségvédelmi munkálatok keretében, terepbejárással azonosított lelőhelyen az MNM NÖK által végzett megelőző feltárási első üteme 2014. október 31.–december 2. között zajlott.

Ennek során 66 jelenséget azonosítottunk és tártunk fel a lehumuszolt 4682 m² nagyságú területen, de egy részük bontása a következő ásatási szezonra tolódot át. A feltárási terület É-i részén az újkőkor kései időszakához sorolható tiszai kultúra látszólag magányos csontvázas temetkezését tártunk fel. Míg a terület DK-i részén a késő bronzkori Gáva-kultúra méhkas alakú gödre került napvilágra. Elszórva több helyütt leletanyag nélküli telepjelenségek jelentkeztek, amelyek korszakolása

egyelőre nem lehetséges. A most felfedezett telepobjektumok túlnyomó többsége a vaskor középső időszakára (szkíta kor) keltezhető csak úgy, mint a közelben lévő Szolnok, Milléri-holtág-part I–II. lelőhely szkíta kori településrészlete.

A feltárási szakmai munkatársai: Kocsis-Buruzs Gábor és Prander Péter régészek.

CZIFRA SZABOLCS

331. Szolnok, Szűcs-tanya (M4 4. lelőhely) (KÖH 81413)

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) Szk, Sza, I

A terület a Zagyva Ny-i partján, K–Ny-i irányú dombháton húzódik. K-i részén 87 m magas dombszerű kerek kiemelkedés Eresztő hát, Eresztő-halom néven ismert. Az M4 autópálya nyomvonala ÉNy–DK-i irányban szelte át a magaslat középső szakaszát, amelyen a 2013-as terepbejárás bronzkori, szarmata és Árpád-kori település nyomait mutatta ki a területen.

A magaslaton 2014-ben végzett megelőző feltárási nem volt előzmény nélküli. 2013. szeptember 30. és október 29. között az MNM NÖK munkatársai 479,71 m² nagyságú területet tártak fel.⁹² A két kutatóárkban összesen 46 régészeti jelenséget figyeltek meg. A próbafeltárási során egy vaskori, szkíta kultúrához köthető egyrétegű telep részlete, egy Árpád-kori ház, valamint egy szarmata temető 18 sírja került elő.

2014-ben megelőző feltárási során ugyanennek a lelőhelynek mindösszesen 3489 m² nagyságú területét tártuk fel. A nyomvonalszakasz feltárási 29 nap alatt valósult meg. Ez alapján a napi átlagban feltárt terület nagysága 120 m²-re tehető. Augusztusban két hetet a 7-es lelőhelyen dolgoztunk, majd a szokatlanul esős szeptember miatt 12 napig nem tudtunk a területre lépni. Júliusban 9, augusztusban 9, szeptemberben 11 napot dolgoztunk.

A feltárási eredményeit összességében nézve megállapítható, hogy a korábbi terepbejárás és próbafeltárási során nyert eredmények részben igazolásra kerültek, és finomodtak. Az Árpád-kort leszámítva mindkét korábban prognosztizált korszak emléke előkerült a területen.

Az ásatás területén 2013-ban és 2014-ben összesen 193 stratigráfiai jelenséget figyeltünk meg, amelyhez 140 objektumot rendeltünk. A megelőző feltárási eredményei alapján a területen alapvetően két régészetiileg értékelhető korszak (középső vaskor, római kori szarmata) képviselte magát.

A legkorábbi megtelepedés nyomait a területen a középső-késő vaskorra tehetjük, amelyet 24 objektum képviselt a 4. lelőhelyen. Itt egy teleprészlet gödreiből, földbe mélyített padlójú épületekből kerültek elő olyan töredékek, amelyek a szkíták hagyatékának tekinthetők. Több épület oldalán a padlójában cölöplyukakat figyeltünk meg. Ezek a telepnyomokon kívül még néhány római korú temetkezésben kerültek elő ilyen korú áthalmozott leletek. A magaslaton feltárt nyomvonalszakasz következő tetten érhető lakói a római kori szarmaták népessége volt. A nyomvonal teljes területén 60 ilyen korú objektumot kuttatunk meg (94 SNR), kivétel nélkül temetkezések és a hozzájuk tartozó körárkok nyomai.

A római kori objektumok szóródására jellemző, hogy azok a nyomvonalban csak a partos részen kerültek elő. E szakaszok mentén a nyomvonalon kívül minden esély megvan további

⁹² Jelentést lásd: RKM 2013, 123–124.

ilyen korú objektumok előkerülésére. Feltűnő volt, hogy az északabbra fekvő, agyagos talajú területen ritkábban és jóval sekélyebben jelentek meg a sírok. Mindez egyrészt a humusztakáró elvékonyodásával, valamint a korabeli vízrajzi és topográfiai viszonyokkal magyarázható, amely minden bizonnyal nem tette lehetővé a mélyebb fekvésű területeken a sírok mélyre ásását.

A teljes területen a fenti korszakok mellett 20 ismeretlen korú és 1 újkori, recens beásás is előkerült.

A közel 2,5 hónap alatt a lelőhely nyomvonalba eső, teljes területét feltártuk.

Az ásátás befejezése után a területet visszaadtuk a beruházónak, aki gondoskodik a feltárt felületek visszatemetéséről. A lelőhely területén az M4 autópálya megvalósítása megkezdődhet.

A feltárás után megindult a leletanyag tisztítása és a dokumentáció összeállítása.

A leletek az elsődleges feldolgozás alatt a Magyar Nemzeti Múzeumban kerülnek tárolásra. A leletanyag az elsődleges feldolgozás után a Damjanich János Múzeumban kerül végleges elhelyezésre.

A próbafeltárás munkatársai Schilling László ásátásvezető régész; György László régész, Kazsóki Ágnes rajzoló, Erdei Krisztina, Ritly Jenő, Wolf Ernő régésztechnikusok, Hajdu Barbara régészhallgató. A megelőző feltárás munkatársai Szakos Éva ásátásvezető régész, valamint Bittner Bettina, Nemes György régészek és Erdei Krisztina, Kazsóki Ágnes ásátási technikuskok voltak.

SZAKOS ÉVA

332. Szombathely belterülete (Vas megye) Ő, R, Lt, Ró, Kö, Ú, Kú

Szombathelyen 5 lelőhelyet érintve, több alkalommal végeztek régészeti szakfelügyeletet és megelőző feltárást a szombathelyi Svaria Múzeum munkatársai.

Savaria D-i temetője (Juhász Gyula u. 9.) (KÖH 68167): 2014. április 15–16-án régészeti szakfelügyeletet láttunk el a Juhász Gyula utca 9. sz. alatt leendő társasház építésénél. A társasház a telek D-i részén kerül megépítésre, amely falainak alapárkainak kiásását szakfelügyeltük. Az árkok 40 cm szélesek és eredetileg 90 cm mélyek lettek volna, azonban 90 cm mélységben még nem a sárga agyagos altalaj jelentkezett, így az árkok végleges mélysége az altalaj megjelenéséhez igazodott, amely jórészt 180–190 cm lett. A felső 50 cm-ben újkori, kevert, törmelékes réteg jelentkezett. Alatta pedig szürkésbarna humuszos-agyagos réteg. Az árkok markolását a K-i oldalán kezdtük.

Már az első árkokban a felszíntől 93 cm mélységben előkerült két, római kori csontvázás sír. Mindkettő azonos mélységben és K–Ny-i irányú tájolásban volt eltemetve. Az 1. sír az árok D-i végében került elő, a 2. sír az árok É-i végében, az 1. sírtól 6,5 m-re É-ra.

Az 1. sír bolygatatlan állapotban került elő: a térdkalácsok, illetve a sípcsontok felső fele és a combcsontok egy része esett a 40 cm széles árok nyomvonalába. Mellékletet nem találtunk a feltárt részben, csak néhány római házikeramia töredéket a bontás során. A csontok viszonylag ép állapotban maradtak fenn. A sírt tegulából építették meg, és tegulákkal fedték le.

A 2. sír bolygatott állapotban került elő, valószínűleg már az ókorban kirabolhatták. A markolás során éppen a sír felett helyezkedett el egy újkori épülettörmelékes gödör, így a sírt a gép erősen megroncsolta. Annak értékelhető nyoma már csak a metszetfalakban maradt fenn. A 2. sírt tegulákból és római

falazótéglaiból építették. A csontok viszont rossz állapotban kerültek elő, földdel keverten. A lehetőségekhez képest, amennyire tudtunk bebontottunk a Ny-i metszetfalba. A sírből Drag. 37-es *terra sigillata* tál (2. század közepe–vége) kicsiny oldal-töredéke került elő. A sír mellől római házikeramia és nyersszínű dörzstál (*mortarium*) töredékeit gyűjtöttük össze.

A terület közepén húzott árkokban egy nagy méretű törmelékes gödörből sok középkori- és néhány őskori kerámiatöredék, illetve római *terrazzo* padló töredékei kerültek elő.

A kimarkolt árkok mindegyikében, a legfelső, újkori törmelékes réteg és a sárga agyagos altalaj között található szürkésbarna agyagos-humuszos rétegből római házikeramia és tegulatöredékek kerültek elő.⁹³

Munkatárs: Tárczy Tamás régésztechnikus.

Savaria tartománygyűlés székhelye és császárkultusz-szentély (KÖH 70037): az Óperint utca, a Dózsa Gy. utca és a Körmen di út vonalán 2014. augusztus 4-e és október 9-e között végeztünk szakfelügyeletet a körforgalom és járdaépítésből kifolyólag.

A Dózsa Gy. utca 1–3 előtt, a K-i oldalon, a leendő járda kialakításánál, illetve közmű áthelyezésnél szakfelügyeltünk. A leendő járda kb. 150 cm szélességben került kialakításra, mélysége pedig 50–60 cm. A járda markolása újkorral kevert törmelékretteget érintett, a római szint a járda tükrének felületén kezdődött. Ebből a sötétbarna, római feltöltésrétegből a földmunkák során kerámiatöredékek és késő római kisbronz került elő.

A Dózsa Gy. utca Ny-i oldalán, az 1–7. sz. ingatlanok előtt az úttest elbontása két ütemben történt meg, mélysége 50–60 cm volt. Mindkét felületet különböző közműárkok szeltek át, ami miatt egybefüggő régészeti felület csak töredékesen került elő. A K-i oldalon a sötétbarna, római feltöltés rétegből több késő római kisbronzot találtunk, valamint még két kora újkori „gyógyító érmét”. A Ny-i oldalon szintén a sötétbarna, római feltöltés rétegből több késő római kisbronz és több épített római épületmaradvány került elő. Ezek eltérő méretben, de meghatározott távolságonként jelentkeztek. Legtöbb római épületmaradvány habarcsba rakott csatáriköböl épült, amelyeknek a felső 5–10 cm közötti része esett az úttest alapozási szintjébe. Ez alól kivételt képez a Dózsa Gy. utca 1. és 7. sz. előtti terület, ahol tűzcsap rákötés, illetve aknabekötés miatt keresztben, illetve részben el lett bontva az épületmaradvány.

A Körmen di úton, az 1. sz. ingatlan előtt egy akna, illetve annak bekötése a központi csatornarendszerbe került kialakításra. A bekötés árkában szintén közmű által roncsolt római kori épületmaradványok kerültek elő.

A Körmen di út és a Kálvária u. sarkán egy Y-alakú csatornabekötés került kialakításra. A meglévő központi csatornától Y irányban két bekötés lett kimarkolva. Mindkét árkokban a sötétbarna, római feltöltés rétegben római, csatáriköböl épült, római csatornamaradvány volt megfigyelhető. Miután a régészeti jelenségek a tervezett bekötőcső alatt találhatóak, így elbontásukra nem került sor. Állapotuk megőrzéseképpen közvetlenül az épületmaradványokra sóder került.

Munkatárs: Tárczy Tamás (régésztechnikus).

93 A lelőhely korábbi jelentéseit lásd: RKM 2010, 370–371. RKM 2011, 177–178.